

Telge Whisky Sällskap

WHISKY GALORE

Skottlandsresa 6 – 11 september 2003

I början av september reste Telge Whisky Sällskap (TSW) på sin första resa till Skottland för att undersöka mysterierna kring uisge beatha (livets vatten). För att förbereda resan gjorde två TSW medlemmar en rekogniseringsresa i maj för att selektera fram lämpliga destillerier samt hotell under resan. Eftersom en medlem i TSW hade varit och besökt ett antal destillerier ett par gånger tidigare och då byggt upp ett kontaktnätverk blev resan mycket intressant med besök på såväl destillerier, tunnbinderi samt en fabrik för tillverkning av kopparpannor.

Första dagen besöktes det minsta destilleriet i Skottland nämligen Edradour, som endast har tre man som sköter hela tillverkningen. Destilleriet är kanske det mest pittoreska av alla destillerier i Skottland, där det ligger med vitkalkade väggar och rödmålade dörrar inbäddat bland grönskande kullar med en porlande bäck utanför cirka 10 min. bilfärd från Pitlochry. Destillationspannorna är de minsta i Skottland och tangerar den minsta tillåtna lagliga storleken. Det innebär också att årsproduktionen från detta destilleri motsvarar vad ett destilleri i Speyside producerar under en vecka. Den guidade turen inleds med en gratis dram, dvs en whisky. Därefter följer en videovisning samt en guidad tur med kiltklädd guide. En intressant flaska som säljs i butiken är House of Lords, som är en blended whisky. Enligt uppgift kan man endast köpa denna whisky i Storbritannien från destilleriet eller i det engelska parlamentet förutsatt att man känner en parlamentsledamot!

Färden gick sedan vidare mot Aberfeldy, som ligger cirka 2.5 mil från Pitlochry. I den byn finns Dewar's World of Whisky. Företaget har för ett par år sedan satsat stora belopp på att göra ett besökscentrum med utställning, videovisning, butik samt en Tasting and Nosing Bar. Om man speciellt är intresserad av Aberfeldy som single malt, så nämner man knappast den utan hela uppmärksamheten riktas mot Dewars blended whisky.

Kanske blir marknadsföringen av Dewars – videovisningen, utställningen samt frågesport om Dewars familjen något för stor på bekostnad av information om Aberfeldy som single malt. Den guidade turen var emellertid intressant medan den därpå följande testen hur en Aberfeldy eller Dewar's White label doftade borde ha varit mera omsorgsfullt planerad. Under doftflaskorna saknades nummerangivelse, vilket gjorde att det speciella formuläret inte kunde fyllas i korrekt. I motsats till Edradour som hade fri visning inklusive dram kostade turen Dewar's World of whisky fem pund.

Eftersom det var söndag var det endast dessa två destillerier, som var öppna på vår vidare väg mot norra Skottland och Inverness. På vägen passerade vi ganska öde trakter med stora torvhedar och berg, vilka varierade mellan 500 till 1000 möh. Speciellt under vintertid är det stora svårigheter att passera dessa områden, vilket också destilleriet Dalwhinnie nämner i sin information. Eftersom destilleriet var stängt, bestämdes att Dalwhinnie skulle besökas på hemvägen.

Följande dag skulle destilleriet The Dalmore besökas. En förutsättning för ett besök är att det bokas i förväg. Det är några destillerier, som har bestämt artikel framför sitt namn t ex The Macallan och The Speyside. Man vill på det viset ange att whiskyn från destilleriet ifråga är unik. Rundturen på The Dalmore var den bästa under vår tur i Skottland.

Anledningen var att vår guide hade arbetat 38 år vid olika befattningar inom destilleriet och kunde på det viset även ge en mängd praktiska upplysningar förutom sin enorma teoretiska kunskap. Deltagarna fick lukta i jäskaren, vilket nog alla alltid kommer ihåg efteråt. Har man en gång gjort detta och känt den stickande koldioxiden gör men det inte igen. Dessutom fick alla smaka av vörten, dofta på den nyss tillverkade spriten samt besöka de traditionella lagerhusen med jordgolv. Vår guide Drew Sinclair ordnade också ett besök på ett sädesdestilleri, nämligen Invorgordon. Man tar inte emot besökare i vanliga fall på sädesdestilleiet, men kanske för att vi var ett whiskysällskap gjorde man ett undantag. Som tack för denna mycket intressanta guidade tur överlämnades Telge Whisky Sällskaps standar till Drew Sinclair.

Några kuriosa kan nämnas från destilleriet. I december 2002 betalades vid en auktion för en 62 årig flaska The Dalmore £25,877.50 vilket i svenska kronor blir nästan 350.000. Förutom den 12 åriga whiskyn tillverkar man också en Cigar malt. Tidigare i år bedömde en panel på 250 personer i Havanna på Kuba, vilken whisky som skulle passa bäst till en malt whisky. Cigar Malt från The Dalmore vann! Nästa gång Ni ser Fidel Castro med en cigarr i ena handen, kontrollera om han inte har The Dalmore i den andra!

Destilleriet Glenmorangie ligger inte långt från The Dalmore och det blev således nästa stopp.

Destilleriet är mycket känt för sin finishing av whisky. Det innebär att sedan whiskyn lagrats på amerikanska bourbonfat för man över whiskyn i andra typer av fat, som tidigare lagrat sherry, madeira, portvin eller rödvin. Whiskyn lagras sedan i två år eller mer i dessa fat och får på så sätt en mer eller mindre karakteristisk doft/smak av just fatet det lagrats i. Dessutom är destilleriet känt för Skottlands högsta kopparrännor (5.14 m).

Ursprungligen är de pannor i vilka gin destillerats och dessutom har de en speciell utformning. Från pannornas övre del är halsarna mycket smala och det rör som förbinder kopparrännan med kondensorn är långt. Praktiskt innebär det att endast den lättare alkoholen kan passera in mot kondensorn medan de tyngre alkoholerna faller tillbaka och redestilleras. Slutresultatet blir således en mild whisky.

Tiden rinner snabbt iväg när intressanta platser besöks och det var därför precis innan stängningsdags som destilleriet Glen Ord besöktes. Det är en whisky som inte finns i Sverige, varför vissa TSW medlemmar tog chansen att köpa den. Glen Ord användes huvudsakligen i Dewar's whisky-blandningar. Glen Ord är annars mest känt för att sin stora trummältnings-anläggning, som förser United Distillers & Vintners sju destillerier i nordvästra Skottland samt destilleriet Tallisker på ön Skye med malt. Vid bränningen blandas lite ljung in i torven, vilket ger en speciell smak på torvröken.

Slutstation för kvällen var Elgin och på vägen dit passerades en del kända platser som t ex Culloden Moor. Historiskt sett var det Charles Stuart mera känd som Bonnie Prince Charles, vilken två gånger försökte invadera Skottland i ett försök att få sin far James Stuart som brittisk kung. År 1745 invaderade han England med sin armé men drevs tillbaka av engels-männen och vid ett slag 1746 vid

Culloden Moor led hans armé ett stort nederlag. Han flydde tillsammans med en kvinna vid namn Flora MacDonald, som smugglade Bonnie Prince Charles till ön Skye. Hans vänner tillhörande klanen MacKinnon of Strathaird hjälpte honom sedan att fly till Frankrike. Som tack för denna hjälp till flykt gav Bonnie Prince Charles till MacKinnon familjen ett recept på en mycket känd whiskylikör, nämligen Drambuie.

Dagen därpå var en mycket intensiv dag. Det började när Gordon & MacPhails affär öppnade på morgonen. Gordon & MacPhail är den största oberoende buteljeraren i Skottland. Det innebär att man köper fat från olika destillerier och lagrar dem i det antal år, som man tycker är den optimala lagringsåldern. Praktiskt innebär det att buteljer från oberoende buteljerare har andra åldersangivelser än de som destilleriet ifråga har. Många TSW medlemmar kände nog att man var i whisky-paradiset, eftersom det bl a fanns flaskor från så gott som alla destillerier, vilka nu är nedlagda. Om man var intresserad att köpa slipsar eller en hel skotsk utstyrsel, så finns en affär mitt emot Gordon & MacPhail. Dessutom 100 m från Gordon & MacPhail längs huvudgatan ligger J D Yeadon & Co, som är en bokhandel, vilken har en mängd olika whiskyböcker.

Ett besök på Forsyth's hade bokats i förväg. Det är den enda fabrik som reparerar och tillverkar nya destillationspannor. Man talar om "kopparslagare" men här var det verklighet, eftersom vi fick öronproppar för att lindra det oväsen, som fördes när kopparpannor till-verkades. Numera tillverkar man också ett antal utrustningar, vilka skall användas inom Nordsjögasindustrin.

Efter det besöket blev det sedan tunnbinderiet i Speyside som vi for till. Efter en videovisning och en utställning fick man se tunnbindare i praktiskt arbete. En guide gav dessutom kompletterande information till vad vi såg.

Två destillerier besöktes den dagen nämligen The Macallan och Strathisla. The Macallan har ett relativt nyligen byggt besökscenter med butik och där bjöds på en dram. För att hinna med besöket i Keith och Strathisla gjordes inte någon guidad tur i The Macallan. Dessutom måste man också boka en sådan guidad tur i förväg hos The Macallan.

På slingriga vägar kom vi till slut till Strathisla, som utseendemässigt är urtypen för ett maltdestilleri. Antingen får man en guidad tur eller också går man själv med en guidebok efter skyltar i destilleriet. Efteråt bjöds på en dram Strathisla eller Chivas Regal i en elegant old fashion biblioteksmiljö. En trappa upp serverades sedan kaffe eller te med shortbreads i en likaledes angenäm möblerad miljö.

Dagen avslutades i baren på Craigellachie Hotell. I Guinness rekordbok omnämns denna bar, eftersom man har 530 olika maltwhiskies. Det vanliga måttet

är 2.5 cl och vill man smaka en Balvenie 50 år får man betala £100, dvs cirka 1.350:- Det var verkligen nöjda medlemmar efter en händelserik dag, som sedan for tillbaka till Elgin.

Den sista heldagen började med ett snabbt besök på destilleriet Glenfarclas, som ligger efter The Malt Whisky Trail med berget ben Rinnes i bakgrunden. Provningsrummet har en inredning från ett kanadensiskt fartyg, vilket ger rummet en mycket speciell atmosfär. Eftersom ett besök sedan tidigare var bestämt med destilleriet Speyside, blev det endast ett kort besök på Glenfarclas. Vägen mot destilleriet var fantastiskt vacker med de böljande bergen och dessutom hade vi stor tur med vädret med en strålande sol hela tiden.

Destilleriet Speyside är inte lätt att hitta, om man som vi inte har fått en särskild karta från Andrew Shand, som är ansvarig person på destilleriet. Man tar ogärna emot besökare, men eftersom TSW har goda kontakter med destilleriet blev det en guidade tur, som blev den andra höjdpunkten på vår rundresa i Skottland. Destilleriet är det näst minsta i Skottland och det tog en stenhuggare nästan två decennier att bygga destilleribyggnaden. För ägaren tog det 38 år innan hans dröm om ett destilleri gick i uppfyllelse från idé tills första produktionen började. I Sverige är det den single malt (Drumguish) som är billigast (259:-) och trots att den endast är lagrad 4-5 år är den mycket god (fruktig, inslag av honung). Nu har destilleriet även en 10 årig lagrad single malt, nämligen The Speyside Highland Single Malt, som finns på beställningssortimentet. Dagen avslutades med att TSW tackade för ett mycket intressant besök och sällskapets standar överlämnades till Andrew Shand.

Strax innan destilleriet Dalwhinnie stängde besöktes dess butik, som har en stor samling ovanliga whiskysorter från United Distillers & Vintners sortiment. Omgivningarna är fantastiska med stora torvhedar i Drumochterpasset där destilleriet är beläget vid foten av ett 300 m högt berg. Destilleriet är också Skottlands högst belägna destilleri och har Skottlands lägsta årsmedeltemperatur, nämligen +6 °C.

Slutligen sista dagen gick färden mot Edinburgh och ett besök gjordes på Scotch Whisky Heritage Centre intill Edinburgh castle, där kompletterande inköp av malt whiskies och böcker gjordes.

Hade vi lyckats komma underfund med de mysterier som omger whiskytillverkningen i Skottland? Med det antal besök som gjordes på olika destillerier samt de svar vi fick från våra mycket kunniga guider på de olika destillerierna anser nog medlemmarna i Telge Whisky Sällskap att de fått svar på den mystik, som omger uisge beatha.

Det var ett ord vi alla lärde oss på gaeliska och som tål att upprepas när man tar en dram, nämligen ***Slainté Mhath***

Text: Ingemar Giös

De flesta bilder: Sten Benje